

ÖĞRETMEN ADAYLARININ “KÜLTÜREL MİRAS” KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORLARI*

*Tuğba SELANİK AY***

*Nuray KURTDEDE FİDAN****

ÖZET

Kültürel miras insanların değerlerinin, inançlarının, bilgilerinin ve geleneklerinin geçmişten günümüze yansımaları ve ifade edilmesidir. Kültürel miras günümüze kadar insanların ve yerlerin birbiriyle ilişkisinin tüm özelliklerini içeren bir kavramdır. İlköğretim Programları incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında “Kültür ve Miras” adıyla bir öğrenme alanına yer verildiği görülmektedir. Eğitim sistemimizde özellikle Sosyal Bilgiler dersi aracılığıyla kültürel mirasımızın çeşitliliği, korunması ve önemine ilişkin farkındalık yaratmada ve bu bilinci içselleştiren nesiller yetiştirmede öğretmenlere önemli görevler düştüğü görülmektedir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının kültürel mirasa ilişkin görüş ve algılarının belirlenmesi önem taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının kültürel miras kavramına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla belirlemektir. Araştırmada, nitel araştırma yaklaşımı ve buna bağlı olarak fenomenoloji yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ana bilim dallarına devam eden 532 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kültürel miras metaforlarını belirleme formu kullanılmıştır. Toplanan veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilip yorumlanmıştır. 5 farklı kategoride toplam 69 geçerli metafor geliştirilmiştir. Bu kategoriler verilen önem açısından kültürel miras (%25,75), toplumsal açıdan kültürel miras (%24,81), tarihi açıdan kültürel miras (%19,73), değerler açısından kültürel miras (%15,22) ve diğer (%14,47) kategorileridir. Öğretmen adaylarının metaforlarının gerekçelerine ilişkin olarak yazdıkları kompozisyonlardan yapılan doğrudan alıntılar ile bulgular desteklenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının kültürel mirası, toplumun en önemli, en değerli ve vazgeçilemez ögesi olarak gördükleri; kültürel mirasın korunması gerektiğini düşündükleri; kültürel mirası aktarmada üzerlerine düşen sorumluluğun farkında oldukları söylenebilir. Öğretmen adaylarının geliştirmiş olduğu metaforlar incelendiğinde kültürel mirasa ilişkin olarak en sık ifade edilen metaforların tarih ve dil olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. AKÜ, Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği ABD, El-mek: tsay@aku.edu.tr

*** Yrd. Doç. Dr. AKÜ, Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği ABD, El-mek: nkurt@aku.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, kültürel miras, metafor, öğretmen adayları

METAPHORS OF TEACHER CANDIDATES REGARDING THE CONCEPT OF “CULTURAL HERITAGE”

ABSTRACT

Cultural heritage is a reflection and expression of people's beliefs, knowledge and traditions from past to present. Cultural heritage is a concept which includes all characteristics of the relationship between people and places from past to present. Analyzing primary education curriculum, in social studies curriculum a learning area called “Culture and heritage” is observed. It can be seen that an important role for teachers though social studies programme to teach protection of cultural heritage, the importance of cultural heritage and the diversity of cultural heritage and educate generations who has internalize awareness of cultural heritage. The aim of this study is to investigate primary school teacher candidates' and social metaphors to describe the concept of cultural heritage. In the study, phenomenology method is preferred which is widely known in a qualitative research approach. The sample of this study consisted of 532 students who study primary school teaching department and social studies teaching department in Education Faculty, Afyon Kocatepe University. Cultural heritage Metaphor Form is used to collect data. Descriptive analysis technique was used at the analysis of data. The results of the study revealed that participants develop a total of 69 valid metaphors clustered under 5 different categories. This categories are: cultural heritage terms of the importance given to (%25,75), cultural heritage terms of social context (%24,81), cultural heritage terms of historical context (%19,73), cultural heritage terms of values (%15,22) and the others (%14,47). Teacher candidates explained their justification about their metaphors by using compositions. Research findings supported by teacher candidates' views were direct quotations. As a result of the research teacher candidates' views determined as cultural heritage is the most important, valuable, and indispensable element of the community and teacher candidates reflected that cultural heritage protection is necessary and they are aware of their responsibility about this task. As a result of analyzing metaphors determined that the most repeated metaphors of teacher candidates' about cultural heritage are “history” and “language”.

Key Words: Social studies, cultural heritage, metaphor, teacher candidate

GİRİŞ

Bir toplumun tarihsel süreç içinde ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddi ve manevi özelliklerin bütünü olan kültür, bir toplumun kimliğini oluşturur ve onu diğer toplumlardan ayırır. Miras ise, sözlükte “bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şey” anlamına

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/12 Fall 2013

gelmektedir (TDK: 2011). Mortara ve diğerleri (2013) kültürel mirası 3 boyutta ele almışlardır. Bu boyutlar: kültürel farkındalık, tarihi yeniden inşa etme ve miras farkındalığı olarak sıralanmıştır. Kültürel farkındalığı geçmişte toplum üzerinde bıraktığı etkileri dikkate alarak toplumun dili, inancı, giyim tarzı ve gelenekleri ile ilgili bilgi sahibi olmak olarak açıklarken; miras farkındalığını arkeolojik ve mimari yönleriyle toplumu anlamak olarak nitelendirmişler; tarihi yeniden inşa etmeyi de olayların nedenlerini ve sonuçlarını daha iyi anlayabilmek için bir tarihi dönem ya da olayı rol oynama yoluyla ya da farklı bazı oyunlarla yeniden canlandırarak, kendi perspektiflerinden öğrencilerin anlamalarını sağlamak biçiminde tanımlamışlardır. Avrupa toplum için kültürel mirasın değeri konseyi çerçeve sözleşmesi (2005) kültürel mirası şu şekilde tanımlamaktadır: kültürel miras insanların değerlerinin, inançlarının, bilgilerinin ve geleneklerinin geçmişten günümüze yansması ve ifade edilmesidir. Kültürel miras günümüze kadar insanların ve yerlerin birbiriyle ilişkisinin tüm özelliklerini içeren bir kavramdır. Çankaya (2006) kültürel miras kavramını insanoğlunun var olduğu andan itibaren bilinen tüm zaman içinde yaşadığı, biriktirdiği, geliştirerek, yeni sentezlerle zenginleştirerek ve sürekliliğini sağlayarak kendinden sonrakilere aktardığı veriler dizisi olarak ifade etmektedir. Birleşmiş milletler eğitim, bilim ve kültür örgütü genel konferansında dünya doğal ve kültürel mirası koruma sözleşmesi (Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage) kabul edilmiştir. Bu sözleşmeye göre tarih, sanat veya bilim açısından evrensel değere sahip mimari yapı, heykel, resim, sit alanı, arkeolojik yapıt, kitabe, mağara, ayrı veya birleşik yapı topluluğu ile tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımdan evrensel niteliği olan insan veya insan-doğa bileşimi eserler kültürel miras olarak ifade edilmektedir (Akpınar, 2007). Simandiraki (2006) kültürel mirası hayatı sürdürmenin yolu olarak ifade etmiştir ve kültürel mirası “insanların davranışlarını, tutumlarını, tarihin somut ve sözel boyutlarını ve insanlar arası iletişimi bütünüyle kapsayan bir kavramdır” biçiminde açıklamıştır. Kültürel miras, bir toplumun düşüncelerini ve yaşam şeklini açıklayan, düşünsel başarılarını gösteren nesneler ve geleneklerden oluşmaktadır. Söz konusu olan nesneler sit alanlarıyla birlikte tarihi nesneleri kapsamaktadır. Doğal alanlar, çeşitli yaşam izlerinin bulunduğu mağaralar, çok özel nitelikte olduğu düşünülen ağaçlar, parklar, binalar, antik şehir kalıntıları ve tarihsel karakteri olan yerler taşınamayan kültür mirası kapsamında değerlendirilmektedir. Kültürel miras sadece taşınmayan nesnelerden oluşmamaktadır. Taşınabilir nesneler de kültürel miras kapsamında değerlendirilmelidir (Gögebakan, 2009). Örneğin insanların günlük yaşamda kullandıkları eşyalar, elbiseler, savaşta kullanılan silahlar; sanatsal değeri olan resim, heykel gibi eserler de taşınabilir kültür mirası olarak kültürel mirasın maddi boyutunu teşkil etmektedir (Arıkan, 2012). Aynı zamanda kültürel mirasın somut olmayan manevi bir boyutu da vardır. Toplumun belleğinde yüzyıllar boyunca gelişerek varlığını sürdüren ve canlı organizmalar bütünü olarak değerlendirilen; destanlar, masallar, ninniler, türküler, şiirler gibi sözlü kültür ürünleri kültürel mirasın çok önemli taşıyıcıları olarak değerlendirilebilir. Toplumumuzda değer olarak kabul edilen, kına gecesi, sünnet düğünü, askeri uğurlama ve karşılama, bayram törenleri gibi gelenekler de somut olmayan kültürel mirasın bir parçasıdır (Gögebakan, 2009). Bu açıdan incelendiğinde kültürel mirasın somut ve somut olmayan kültürel miras biçiminde iki başlık altında ele alındığı görülmektedir (Aksoy ve Enlil, 2012). McKercher ve du Cros’a göre (2002) somut kültürel miras varlıkları yerler ve objeler gibi bir toplumun maddi kültürünü temsil ediyorken, somut olmayan kültürel miras, insanları ve gelenekleri ve içerir ve toplumun manevi kültürünü temsil eder (akt. Yeşilbursa, 2013).

Eğitimin en önemli işlevi olan kültürel mirasın geleceğe aktarılması, toplumsal kalkınma ve bireyin toplumun bir üyesi olması için sosyalleştirilmesi, değerlerin öğretilmesiyle gerçekleştirilmektedir. Değer eğitimiyle, öğrencilere popüler kültürün dışında yer alan yüzlerce yıllık insani değerler bilgisinin sunulması ve bu birikimler ışığında kararlar alınması sağlanabilir (Tezgel, 2006). Kültürel mirasın korunarak gelecek nesillere aktarılma istenmesinin arkasında mirasın bir değeri olduğu inancı yatmaktadır. Kültürel mirasın toplumlar için taşıdığı değerin

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 12 Fall 2013

başında, toplumların geçmişleri ile kurdukları ilişkinin miras öğeleri ile somut biçimde gözler önünde canlanması sayılabilir. Miras öğeleri, kitaplarda soyut bir şekilde anlatılan geçmiş hikâyelerini, bugünün insanları için canlandırmaya yararlar. Kültürel mirasa verilen değer tam da budur; geçmişin izlerini bugüne kadar sürdürmektir (Aksoy ve Enlil, 2012).

Türk eğitim sisteminin genel amaçları arasında da bireylerin milli ve manevi değerleri benimsemeleri ve koruyup geliştirmeleri yer almaktadır. Kültür varlıklarının niceliği ve niteliği bakımından çok önemli bir konuma sahip olan ülkemiz açısından bu genel amacı gerçekleştirmek oldukça önemlidir. Ülkemiz kültürel mirası koruma konusunda ulusal ve uluslararası anlamda önemli bir mesafe kat etmiştir. Ancak koruma bilincinin bütün topluma yayılarak bir ‘koruma kültürü’ oluşturulması noktasında önemli eksikliklerinin olduğu görülmektedir (Karip, 2012). Bu nedenle ‘tarihsel çevrenin sağlıklı bir şekilde korunması ve değerlendirilmesi için bu alanda uygulanan politika ve çalışmaların ekonomik temelini yanında; sosyal, kültürel, eğitimsel boyutlarıyla da ele alınmasına gereksinim duyulmaktadır (Altınörs Çırak, 2010). Kültürel değerlerimizin korunması, yaşatılması ve yeni nesillere tanıtılıp uygulanmasında elbette ki birçok paydaşın etkisi olmaktadır. Bu paydaşlar içerisinde en önemlileri eğitim sistemimizdir.

Amerikan halk yaşamı merkezi (American Folklife Center), eğitim programlarında kültürel miras ile ilgili etkinlik ve konulara yer vermenin katkıları:

- Öğrencilerin disiplinler arası öğrenmelerine, sunum becerilerini geliştirmelerine ve takım çalışmaları yapmalarına olanak sağlar,
- Öğrencilerin aileleriyle, komşularıyla ve toplumdaki diğer kişilerle iletişim kurmasını sağlar ve vatandaşlık açısından farkındalıklarını artırır,
- Bireylerin özbenlik saygılarını geliştirir. Bireylerin kendileri, kültürel mirasları ve toplumları ile gurur duymalarını sağlar,
- Öğrencilere anlamlı yollarla toplumlarına katkıda bulunma olanağı sağlar,
- Kültürel çeşitliliğe hoşgörü ile bakılmasını sağlar,
- Kültürel bilgileri yorumlama, analiz etme, sentezleme, değerlendirme gibi çeşitli beceriler kazandırır,
- Teknolojik uzmanlık ve belgeleme gibi araştırma becerilerinin gelişimine katkı sağlar,
- Okul toplum işbirliğinin artırılmasını sağlar,
- Öğrencilerin kendi deneyim ve yaşamları ile öğrenmelerine olanak tanır biçiminde sıralamıştır.

İlköğretim Programları incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında “Kültür ve Miras” adıyla bir öğrenme alanına yer verildiği görülmektedir. Programda bu öğrenme alanına ilişkin şu açıklamalara yer verilmiştir: “Öğrenciler bu öğrenme alanıyla genel olarak Türk kültürünü oluşturan temel öğeleri tanıyıp benimseyerek ulusal bilincin oluşmasını sağlayan kültürün korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder. Öğrenciler, kültürel öğelerin bir toplumu diğer toplumlardan ayıran özellikler olduğunu kavrayarak diğer taraftan da yerelden ulusala ve ulusaldan evrensele doğru taşınarak dünya kültürel mirasının renklenmesine katkı sağladığını kavrarlar” (MEB, 2010).

Öğrenme alanı ile ilgili açıklama incelendiğinde eğitim sistemimizde özellikle Sosyal Bilgiler dersi aracılığıyla kültürel mirasımızın çeşitliliği, korunması ve önemine ilişkin farkındalık yaratmada ve bu bilinci içselleştiren nesiller yetiştirmede öğretmenlere önemli görevler düştüğü

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/12 Fall 2013

görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programındakültürel miras ile ilişkilendirilen öğrenme alanları, kazanımlar ve etkinlik örnekleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Programında Kültürel Miras İle İlişkilendirilen Öğrenme Alanları, Kazanımlar ve Etkinlik Örnekleri

Öğrenme Alanı	Kazanım	Etkinlik Örneği
Birey ve Toplum	Başkalarının duygu ve düşüncelerini saygı ile karşılar.	• Mevlana’dan hoşgörü hikayeleri
Kültür ve Miras	Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.	• Aile Tarihi Çalışması • Onlar da çocuktu
	Ailesi ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri fark eder.	• Aile Tarihi Çalışması • Kahve Fincanı • Geçmişin İpuçları
	Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir.	• Onlar da çocuktu
	Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.	• Onlar da çocuktu • Geçmişin ipuçları • Bir zamanlar
	Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak milli mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye’yi betimler.	• Bir gezi yapalım • Milli Mücadelede Türk halkı • Kahramanıma mektup • Film izliyoruz • Sanal alan gezisi
İnsanlar Yerler ve Çevreler	Milli mücadelenin kazanılmasında ve cumhuriyetin ilanında Atatürk’ün rolünü fark eder.	• Milli Mücadelede Türk halkı • Kahramanıma mektup • Film izliyoruz • Sanal alan gezisi
	Çevresinde gördüğü doğal ve beşeri unsurları ayırt eder.	• Gezelim öğrenelim
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Efsane, destan, öykü, türkü ve şiirlerden yararlanarak yaşadığı yerin coğrafi özellikleriyle ilgili çıkarımlarda bulunur.	• Yaşadığımız yeri tanıyalım
Güç, yönetim ve toplum	Kullandığı teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimini kavrar.	• Telgrafın telleri
	Büyük Millet Meclisi’nin açılışı ile ulusal egemenliği ilişkilendirir.	• Benim bayramım • Oy verelim • Sözlük çalışmaları

Sosyal Bilgiler programında belirtilen öğrenme alanlarının dışında programda yer alan diğer öğrenme alanlarında da kültürel miras öğretiminde yararlanılabilecek kazanımlar olduğu söylenebilir. Bu öğrenme alanları ve kazanımlar Tablo 2’de verilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 12 Fall 2013

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Programında Kültürel Mirasla İlişkilendirilebilecek Diğer Öğrenme Alanları ve Kazanımlar

Öğrenme Alanı	Kazanım	Etkinlik Örneği
Küresel Bağlantılar	Dünya üzerinde çeşitli ülkeler olduğunu fark eder	• Dünya turu • Kütüphaneye gidiyoruz
	Görsel materyallerden yararlanarak çeşitli toplumların günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunur	• Fotoğrafların anlattıkları
	Kendisi ile başka bir toplumdaki yaşlılarının günlük yaşamlarını karşılaştırır	• Fotoğrafların anlattıkları • Ortak yönlerimiz
	Toplumlar arasında ortak kutlanan özel günlere örnek verir	• Güzel günler
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir.	• Bir gazete sayfası hazırlayalım • Gönüllü çalışanlar • Nasıl güzelleştirebiliriz? • Bir sorunumuzu çözelim • İki elin sesi

Tablo 2’de yer alan “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanındaki kazanımlar incelendiğinde dünya üzerindeki çeşitli ülkelerin günlük yaşamları ve kutladıkları özel günlerin doğrudan kültür ile bağlantılı olduğu söylenebilir. “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanında yer alan çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirme kazanımı da Türk kültüründe yerini alan vakıflar ve çeşitli derneklerle ilişkilendirilerek kültürel yapı içinde bu kurumların önemi üzerinde durulabilir.

Öğretmenlerden beklenen bu görevlerin bilinçli şekilde uygulanmasıdır. Hizmet öncesinde öğretmen adaylarının kültürel miras kavramını nasıl algıladıklarını belirlemek kültürel mirasa ilişkin farkındalığın artırılmasına yönelik gerçekleştirilecek çalışmaların etkililiğini artırmak bakımından büyük önem taşımaktadır. Noyes (2004)’e göre, öğretmen adaylarının algı, tutum ve inançlarının incelenmesi öğretmen eğitimi çalışmalarının temel amaçlarından biri olmakla birlikte hizmet öncesi dönemdeki adayların inanç, eğilim ve mesleki uygulamalarını belirlemek profesyonel gelişimlerine katkı sağlamak açısından da önemlidir (akt. Güveli ve diğerleri, 2011). Öğretmen adaylarının kültürel miras kavramına ilişkin algılarının belirlenmesinde kullanılabilecek zihinsel araçlardan biri metaforlardır. Son zamanlarda yapılan araştırmalarda metaforlarla ilgili çalışmalara çok fazla rastlanmaktadır. Metaforlar üzerinde yapılan çalışmalarda artışta bu olgunun, bireylerin dünyalarını anlamlandırma ve yapılandırmalarına yönelik güçlü bir zihinsel haritalama ve modelleme aracı olmasının etkisi büyüktür (Arslan ve Bayrakçı, 2006). Metaforlar, insanların belli bir olguyu başka bir olguyla görmesini sağlayan zihinsel modellerdir (Saban, 2008). Metafor anlamak istediğimiz nesneyi veya olguyu, başka bir anlam alanına ait olan kavramlar ağına bağlanarak, yeniden kavramlaştırılmamızı, değişik yönlerden görmemizi ve daha önceden gözden kaçan bazı durumları aydınlatmamızı sağlar (Taylor, 1984). Yob (2003)’a göre, metaforlar soyut ilkeleri açıklarken somut örnekler kullanmamızı sağlar. Üst düzey soyut, karmaşık, geniş ve olgusal kavramların öğrenimi ve açıklaması için metaforlar bir araç işlevi de taşırlar (akt. Çiftçi ve Tangülü, 2012). Bu bağlamda, bu araştırmada, öğretmen adaylarının “kültürel miras” kavramına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla belirlemek amaçlanmıştır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/12 Fall 2013

1. Öğretmen adaylarının kültürel miras kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?

2. Bu metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?

YÖNTEM

Bu araştırmada nitel araştırma kapsamında fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Fenomenolojik yaklaşım bireysel evrenin araştırılması olarak tanımlamakta ve temelini bireysel tecrübeler oluşturmaktadır. Bu yaklaşımda araştırmacı katılımcının kişisel (özel) deneyimleri ile ilgilenmekte, bireyin algılamaları ve olaylara yükledikleri anlamları incelemektedir. Goulding (2005)’e göre metodolojik açıdan fenomenoloji sıradan günlük yaşamın içinde deneyimlerin detaylarını birleştirmeyi amaçlamaktadır (akt. Baş ve Akturan, 2008). Fenomenoloji yöntemi, bireyin kendini ve dış dünyayı kendine özgü bir biçimde algılaması, hislerini, algılarını, gerçek hakkındaki görüşlerini, kendini ve çevresini o andaki anlamlandırış biçimi ve özel yaşantısını anlamayı ve yorumlamayı amaç edinen bir yöntemdir (Cohen, Manion ve Morrison, 2000; Fraenkel ve Wallen, 2008; Rubin ve Babbie, 1997’den akt. Ekiz ve Koçyiğit, 2012). Fenomenolojik araştırmada bir grup bireyin deneyimlerini incelemenin ve bunlardan yola çıkarak bir genellemenin yapılmasının amaçlanmadığı unutulmamalı, elde edilen veriler bireylerin vizyonundan sunulmalıdır (Baş ve Akturan, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu araştırmada, kültürel mirasın, öğretmen adayları tarafından nasıl algılandığını ortaya çıkarmak amaçlandığı için fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır.

Katılımcılar

Bu araştırma, 2013-2014 eğitim öğretim yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesinin Sınıf Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören toplam 532 öğretmen adayının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Öğretmen adaylarının 384’ü kız ve 148 i erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının 300’ü Sınıf Öğretmenliği, 232’si ise Sosyal Bilgiler Öğretmenliği anabilim dalına devam etmektedir. Çalışmada 640 öğretmen adayına görüş bildirme formu dağıtılmıştır. Ancak 118 öğretmen adayının görüş bildirme formu metaforun gerekçesini yeterince açıklamadığı veya yazdığı metafor ile belirttiği gerekçe uyuşmadığı için çalışma dışında tutulmuştur.

Verilerin toplanması

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının kültürel miras kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak amacıyla, öğretmen adaylarına “Kültürel miras... gibidir. Çünkü ...” yazılı olduğu görüş bildirme formu dağıtılmıştır. Öğretmen adaylarına metaforlarını yazmadan önce metaforla ilgili açıklamalar yapılmış ve onların her birinden “Kültürel miras... gibidir. Çünkü ...” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Ayrıca kültürel mirasa ait yazdıkları metafora ilişkin metaforlarının gerekçesini açıklayan bir kompozisyon yazmaları istenmiştir. Öğretmen adaylarına metafor ve kompozisyonlarını yazmaları için 30 dakika süre verilmiştir. Metaforun bir veri toplama aracı olarak kullanıldığı çalışmalarda “gibi” kavramı genellikle “metaforun konusu” ile “metaforun kaynağı” arasındaki bağı daha açık bir şekilde çağrıştırmak için kullanılır. Bu araştırmada “çünkü” kavramına da yer verilerek katılımcıların kendi metaforları için bir gerekçe veya mantıksal dayanak sunmaları da istenmiştir (Saban, 2009).

Verilerin analiz edilmesi

Katılımcıların geliştirdikleri metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması süreci, şu aşamalarda gerçekleştirilmiştir (Saban 2009): Kodlama ve ayıklama, örnek metafor listesi oluşturma, kategori belirleme, geçerlik ve güvenilirliği sağlama ve metaforları nicel veri haline dönüştürme.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 12 Fall 2013

1. Kodlama ve ayıklama

Bu aşamada, öğretmen adaylarının yazılarında geliştirdikleri metaforlar ve bunlara ilişkin gerekçeler incelenmiştir. Her katılımcının sunduğu kağıtta dile getirilen metaforlar basitçe kodlanmıştır (değer, dil, tarih...vb). Ayrıca, inceleme sonucunda, bir metafor örneği vermeyen, yazdığı metafora yönelik bir gerekçe yazmayan ya da geliştirdiği metaforla yazdığı gerekçe uyummayan yaklaşık 118 adet kâğıt ayıklanarak çalışma dışı bırakılmıştır.

2. Örnek metafor listesi oluşturma

Ayıklama aşamasından sonra elde edilen geçerli metaforlar, alfabetik sıraya konarak tekrar incelenmiştir. Metafor ifadeleri incelenerek alıntı yapılamayacak kadar uzun olan ifadelerin başına, sonuna ya da hem başına hem de sonuna üç nokta (...) konularak ifadenin tümünün alıntıda verilemediği belirtilmiştir.

3. Kategori belirleme

Metafor imgelerinin analizi sürecinde en önemli aşama kategori belirlemedir. Bu aşamada, katılımcıların “Kültürel miras” kavramına ilişkin ortaya koydukları metaforlar taşıdıkları ortak özellikler bakımından incelenmiştir. Öğretmen adayları tarafından geliştirilen her bir metafor imgesinin, kültürel miras kavramını nasıl kavramsallaştırdığına bakılarak 5 kategori belirlenmiştir. Her kategori altındaki metaforlardan en sık ifade edilen 3 metaforu en iyi temsil ettiği varsayılan örnek metafor ifadesi öğretmen adayı kompozisyonlarından seçilerek doğrudan alıntılar gerçekleştirilmiştir. Creswell (2007)’e göre de fenomenolojik yaklaşım ile elde edilen veriler katılımcıların bir konu üzerindeki bilgi ve deneyimlerini derinlemesine inceleme olanağı sağlar. Elde edilen veriler katılımcıların görüşlerinden ve ifadelerinden yapılan doğrudan alıntılarla da desteklenir (akt. Bound, 2011).

4. Geçerlik ve güvenilirlik sağlama

Toplanan verilerin ayrıntılı biçimde rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerlik bakımından önemli ölçütlerden biri sayılır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Çalışmada, elde edilen verilerin geçerliğini sağlamak için veri analiz süreci detaylıca açıklanmış ve belirlenen kategorileri temsil eden metaforların tümü bulgularda yer almıştır. Verilerin güvenilirliğine yönelik ise araştırmacıların her biri ayrı ayrı analizleri gerçekleştirmiş, alandan bir uzmanın da belirlenen metaforları 5 kategori altında eşleştirmesi istenmiştir. Miles ve Huberman (1994)’ın görüş birliği ve görüş ayrılığı formülü de kullanılarak % 92 değeri bulunmuş, araştırma güvenilir kabul edilmiştir.

5. Metaforları nicel veri haline dönüştürme ve yorumlama

Bu aşamada geliştirilen metafor imgeleri nicel veri haline dönüştürülmüştür. Her bir kategoriye ait kaç metafor imgesinin yer aldığı ve bunların kaç katılımcı tarafından geliştirildiğine yönelik frekans ve yüzde tablosu oluşturulmuştur. Bunlara dayalı olarak verilerin yorumlanması yapılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Verilerin analiz edilmesi sonucu öğretmen adaylarının kültürel miras kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar 5 kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler ve bunlara ilişkin frekanslar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının “Kültürel miras” Metaforlarının Kategorileri

Kategoriler	f	%
Verilen önem açısından kültürel miras	137	25,75
Toplumsal açıdan kültürel miras	132	24,81
Tarihi açıdan kültürel miras	105	19,73
Değerler açısından kültürel miras	81	15,22
Diğer	77	14,47
Toplam	532	100

Tablo 3’te de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının kültürel miras kavramına ilişkin geliştirmiş oldukları metaforlar verilen önem açısından kültürel miras (%25,75), toplumsal açıdan kültürel miras (%24,81), tarihi açıdan kültürel miras (%19,73), değerler açısından kültürel miras (%15,22) ve diğer (%14,47) kategorileri altında toplanmıştır. Öğrencilerin oluşturduğu metaforlarla ilgili kategoriler incelendiğinde öğretmen adayların en çok kültürel mirası verilen önem açısından ele aldığı görülmektedir. Verilen önem açıdan kültürel miras kategorisine ilişkin öğretmen adaylarının geliştirmiş oldukları metaforlar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. “Verilen önem açısından kültürel miras” kategorisindeki metaforlar

	Geliştirilen metaforlar	f	%
Verilen önem açısından kültürel miras	Hazine	49	9,21
	Önemli	46	8,64
	Her şey	20	3,75
	Korunmalı	11	2,06
	Atardamar	5	0,93
	Yapı taşı	2	0,37
	Can damarı	2	0,37
	Elmas	1	0,18
	Güneş	1	0,18
Toplam		137	25,75

Tablo 4’te de görüldüğü gibi verilen önem açısından kültürel miras kategorisinde öğretmen adayları: hazine, önemli, her şey, korunmalı, atardamar, yapıtaşı, can damarı, elmas, güneş metaforlarına yer vermişlerdir. Kültürel mirası “Hazine” metaforu ile ifade eden (%9,21) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“Yıllar boyu aktarılacak çoğalan kültürel miras tıpkı bir hazine gibidir. Bu miras dil, yazı, insanlar arası iletişim ile günümüze kadar ulaşmıştır. Bize düşen de bu hazineyi korumak ve gelecek nesillere aktarmaktır...”

Kültürel mirası “Önemli” metaforu ile ifade eden (%8,64) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“Her milletin kültürü kendine özeldir. Milletler geçmişten geleceğe kültürlerini koruyarak aktarmazlarsa millet olgusundan uzak kalırlar. Bu da o milletin gelecekte var olmasına olanak olmadığı anlamına gelir. Kültürel miras önemlidir. Çünkü bir milletin gelecekte var olmasının teminatıdır...”

Kültürel mirası “Her şey” metaforu ile ifade eden (%3,75) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 12 Fall 2013

“...Kültürel miras tarihsel varlıklar, kültür, yaşam biçimi, dil, tarih, gelenekler, mimari yapı, yemekler, türküler, vatandaşlardan beklentilerimiz...vb. bir araya geldiğinde kültürel mirası oluşturur...”

Toplumsal açıdan kültürel miras kategorisine ilişkin olarak öğretmen adaylarının geliştirmiş oldukları metaforlar Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. “Toplumsal açıdan kültürel miras” kategorisindeki metaforlar

Toplumsal açıdan kültürel miras	Geliştirilen metafor	f	%
Toplumsal Özellikler	Toplumsal bağ	6	1,12
	Toplumsal benlik	4	0,75
	Toplumsal birlik	2	0,37
	Toplumsal iletişim	1	0,18
Toplumsal Öğeler	Dil	52	9,77
	Bayrak	15	2,81
	Vatan	12	2,25
	Din	11	2,06
	Milli Kimlik	9	1,69
	Bayram	8	1,50
	Yaşam Tarzı	7	1,31
	Millet	3	0,56
	Kan Bağı	1	0,18
	Gereksinim	1	0,18
Toplam		132	24,81

Tablo 5’te de görüldüğü gibi “Toplumsal Açıdan Kültürel Miras” kategorisinde öğretmen adaylarının geliştirmiş olduğu metaforlar toplumsal özellikler ve toplumsal öğeler olarak iki alt kategoride toplanmıştır. Toplumsal özelliklere ilişkin olarak öğretmen adayları: toplumsal bağ, toplumsal benlik, toplumsal birlik, toplumsal iletişim metaforlarına yer vermişlerdir. Kültürel mirası toplumsal özellikler açısından ele alan ve “Toplumsal Bağ” metaforu (%1,12) ile ifade eden öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“Kültürel miras bir toplumda yaşayan insanların arasında bağ kurulmasına yarayan unsurların bütünüdür. Bu bağlamda üzerinde durulması gereken en önemli nokta bu bağı sağlamlaştırmaktır...”

Kültürel mirası toplumsal özellikler açısından ele alan ve “Toplumsal Benlik” metaforu ile ifade eden (%0,75) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“Bir toplumun benliğini kaybetmemesi için kendi değerlerini bilerek ona sahip çıkması gerekmektedir. Aksi halde o toplum kısa bir zaman zarfında bütün değerlerini yitirir. Kendini asimile olmuş bir halde bulur. Atalarının kendisine bıraktığı değerleri korumayı başaramayan toplumlar başkalarına itaat eden, yozlaşmış, benliğini yitirmiş milletler halini alır. Benliğini kaybetmiş olanlar ise ne yapacağını bilemeden başkalarının kölesi olmaya mahkum olurlar.”

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/12 Fall 2013

Kültürel mirası toplumsal özellikler açısından ele alan ve “Toplumsal Birlik” metaforu ile ifade eden (%0,37) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“Aynı toplumda yaşayanların toplumu oluşturan diğer bireylerin yaşamlarından, düşüncelerinden, gereksinimlerinden haberdar olması, toplumdaki diğer insanlara karşı da duyarlı olması gerekir. Bu da ancak toplumsal birliği sağlayabilmiş toplumlarda olanaklıdır. Yeni nesile kazandırılması gereken en önemli değer nasıl ülke olarak birlik içinde, dayanışma içinde yaşanacağını öğretmektir.”

Toplumsal öğelere ilişkin olarak öğretmen adaylarının ifade ettiği metaforlar: dil, bayrak, vatan, din, milli kimlik, bayram, millet, kan bağı olarak belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının toplumsal öğelere ilişkin olarak ifade ettikleri metaforlar incelendiğinde en sık ifade edilen metaforun “Dil”(%9,77) metaforu olduğu görülmektedir. Melanlioğlu (2008)’da “Toplumlar sahip oldukları kültürü, dil vasıtasıyla bugüne yaymakta ve geleceğe taşımaktadır. Dilin işlevlerinden biri, kültür aktarımını sağlamasıdır. Kültür aktarımı, bir millete ait kültürel özelliklerin yeni nesillere anlatılması, kavratılması ve benimsetilmesidir” biçiminde dilin kültür aktarımında oynadığı hayati rolün altını çizmiştir. Kültürel mirası toplumsal öğeler açısından ele alan ve “Dil” metaforu ile ifade eden (%9,77) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“Dil bir toplumu bir arada tutan en önemli öge, insan ilişkilerinin ve iletişimin yapı taşıdır. Dili korumak bir milleti korumaktır. O milletin değerlerini, tarihini, geleneklerini, türkülerini, manilerini korumaktır. Çünkü kültürü oluşturan bu öğelerin tümü dil ile kuşaktan kuşağa aktarılır. Bir ağacın oluşması için tohum ne ise, kültürel mirasın aktarılması için de dil odur.”

Kültürel mirası toplumsal öğeler açısından ele alan ve “Bayrak” metaforu ile ifade eden (%2, 81) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“Kültürel miras aynı bayrak altında yaşayan insanlarca oluşturulur. Aynı zamanda kültürel mirasın en önemli öğelerinden biri bayraktır. Bayrak bir milletin bağımsızlığının simgesi ve egemenliğinin göstergesidir. Bayrağa duyulan saygı, o bayrak altında yaşamaktan duyulan haz milletleri millet yapan ve bir arada tutan bir unsurdur...”

Kültürel mirası toplumsal öğeler açısından ele alan ve “Vatan” metaforu ile ifade eden (%2,25) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“İçinde yaşanan vatan gelenekleriyle, yaşam tarzı ile, tarihi yapıları ve eserleriyle bir bütün olarak kültürel mirası oluşturur. Dolayısıyla her ülkenin kültürel mirası kendine özeldir.”

Tarihi açıdan kültürel miras kategorisine ilişkin öğretmen adaylarının geliştirmiş oldukları metaforlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. “Tarihi açıdan kültürel miras” kategorisindeki metaforlar

Geliştirilen metaforlar	f	%
Tarih	67	12,59
Anadolu	14	2,63
Tarihi eserler	13	2,44
Müzeler	5	0,93
Konaklar	4	0,75
Vakıflar	1	0,18
Medeniyet	1	0,18
Toplam	105	19,73

Tablo 6’da da görüldüğü gibi tarihi açıdan kültürel miras kategorisinde öğretmen adayları: Tarih, Anadolu, tarihi eserler, müzeler, konaklar, vakıflar, medeniyet metaforlarına yer

vermişlerdir. Kültürel mirası “Tarih” metaforu ile ifade eden (%12,59) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“Tarih bir ülkenin geleceğine ışık tutan kültürel mirasın en önemli bölümünü oluşturur. Çünkü tarih insanın geçmişten bir ders almasını sağlayarak geleceğe yönelik attığı adımlarda hatalar yapmasının önüne set çeker. Tarihini bilen ve anlayan bir millet vatanının kıymetini bilir. Vatan topraklarının ne kadar zor kazanıldığını anlar ve vatanına daha çok sahip çıkar. Bu da toplumsal ilişkilerden, ekonomiye, ahlaka kadar her şeyi doğrudan etkiler.”

Kültürel mirası “Anadolu” metaforu ile ifade eden (%2,63) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“Kültürel miras bizim ülkemiz açısından ele alındığında Anadolu’dur. Yüzyıllarca pek çok medeniyetin beşiği olan Anadolu’da geçmişten günümüze kadar gelen türküler, maniler, efsaneler, tarihi eser ve yapılar, gelenek ve görenekler kültürel mirası oluşturur...”

Kültürel mirası “Tarihi Eserler” metaforu ile ifade eden (%2,44) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“...Anadolu birçok medeniyeti içinde barındırmıştır. Bu yüzden onlardan bugüne kalan birçok tarihi eserler bulunmaktadır. Bunlar bizim kültürel mirasımızı oluşturmaktadır. Bu mirası bizden sonraki nesillere ulaştırmalıyız...”

Değerler açısından kültürel miras kategorisine ilişkin öğretmen adaylarının geliştirmiş oldukları metaforlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. “Değerler açısından kültürel miras” kategorisindeki metaforlar

Değerler açısından kültürel miras	Geliştiren metaforlar	f	%
Ulusal Değerler	Vatanseverlik	25	4,69
	Atatürk Sevgisi	12	2,25
	Aileye bağlılık	9	1,69
	Vefa	5	0,93
	Bağımsızlık	2	0,37
Evrensel değerler	Farklılıklara saygı	15	2,81
	Hoşgörü	6	1,12
	Sevgi	3	0,56
	Saygı	2	0,37
	Yaşama hakkı	1	0,18
	Sanat	1	0,18
Toplam		81	15,22

Tablo 7’de görüldüğü gibi değerler açısından kültürel miras kategorisinde öğretmen adaylarının geliştirmiş olduğu metaforlar ulusal değerler ve evrensel değerler olarak iki alt kategoride toplanmıştır. Ulusal değerler kategorisinde toplanan metaforlar vatanseverlik, Atatürk sevgisi, aileye bağlılık, vefa, bağımsızlıktır. Yapısal işlevsel bakış açısına göre değerler toplumsal gereksinimleri karşılama özelliğine sahiptir. Gereksinim var olanı koruma, sürdürme ve geliştirerek geleceğe yöneltme olduğuna göre, toplumun devam etmesi için değerlerin sosyalleşme sürecinde kuşaktan kuşağa aktararak korunması gerekir (Canatan, 2008). Öğretmen adayları da geliştirdikleri metaforlarda kültürel mirası değerler açısından da ele almışlardır. Kültürel mirası ulusal değerler açısından ele alan ve “Vatanseverlik” metaforu ile ifade eden (%4,69) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“İnsanların bir millet olabilmesi için ortak değerlere sahip olması gerekir. Bu değerlerden en önemlisi ve kültürel miras olarak yeni nesillere en fazla kazandırılması gereken değer vatanseverlik değeridir...”

Kültürel mirası ulusal değerler açısından ele alan ve “Atatürk sevgisi” metaforu ile ifade eden (%2,25) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“Kültürel miras Atatürk’tür. O’na duyulan sevgidir. Çünkü sahip olduğumuz ülke, Cumhuriyet, bayrağımız Atatürk sayesinde sahip olduğumuz bir mirastır. Öğrencilere bu miras aktarılırken Atatürk sevgisi kazandırılması gereken öncelikli değerdir.”

Kültürel mirası ulusal değerler açısından ele alan ve “Aileye Bağlılık” metaforu ile ifade eden (%1,69) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“Kültürel miras bence aileye bağlılıktır. Bizim toplumumuz açısından ele alındığında da çoğu toplumun içinde güçlü aile bağlarıyla öne çıkan bir millet olma özelliğimiz hala korunmaktadır. Kültüre de kültürel mirasa da zarar vermek için aile yapısını bozmak yeterlidir. İşte bu nedenle aile içindeki iletişim ve bağlılığın öğretmenler olarak üzerinde durularak toplumun en küçük yapı taşı korunmalıdır. Bu adım kültürel mirasımızı koruma yolunda atılan ilk ve en adımdır.”

Evrensel değerler alt kategorisinde ise, öğretmen adaylarının farklılıklara saygı, hoşgörü, sevgi, saygı, yaşama hakkı ve sanat metafor imgeleri bulunmaktadır. Kültürel mirası evrensel değerler açısından ele alan ve “Farklılıklara Saygı” metaforu ile ifade eden (%2,81) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“...Toplumu oluşturan bireyler farklı özelliklere, farklı dine, farklı düşüncelere, farklı yaşam tarzına da sahip olsa birbirinin farklılıklarına saygı duyduğu müddetçe barış ve huzur içinde yaşayabilirler. Barış ve huzur içindeki bir toplum da en büyük kültürel miras olarak ifade edilebilir.”

Hoşgörü değerinin UNESCO tarafından yapılan tanımı şu şekildedir: “Hoşgörü başkasının kendisi gibi olma hakkına saygı göstermek ve başkasına verilen zararın kendine ve herkese verilen zarar olduğunu bilmektir” (Kaymakcan, 2007). Öğretmen adaylarının evrensel değerler kategorisinde en sık ifade ettiği metaforlar içinde hoşgörü metaforunun da yer aldığı görülmektedir. Kültürel mirası evrensel değerler açısından ele alan ve “Hoşgörü” metaforu ile ifade eden (%1,12) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“...Geçmişten günümüze kadar geniş bir coğrafyaya sahip ülkemizde farklı pek çok milletten insan yaşamaktadır. Barış içinde yaşamak ancak farklı yapıya sahip milletlerin geleneklerine, yemeklerine, oyunlarına, hoşgörülü bir biçimde yaklaşmak ile mümkün olabilir. Bu değeri aktarmak da kültürel miras kavramının içinde yer almaktadır...”

Kültürel mirası evrensel değerler açısından ele alan ve “Sevgi” metaforu ile ifade eden (%0,56) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“En büyük kültürel miras sevgidir. Çevreye, aileye, vatana karşı duyulan sevgi nesilden nesile aktarılması gereken kültürel mirasın bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır...”

Diğer kategorisine ilişkin öğretmen adaylarının geliştirmiş oldukları metaforlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. “Diğer” kategorisindeki metaforlar

Geliştirilen metaforlar	f	%	Geliştirilen metaforlar	f	%
Hayat	15	2,81	Sarmaşık	1	0,18
Aktarılma	13	2,44	Toprak	1	0,18
Emanet	8	1,50	Ağaç	1	0,18
Birikim	6	1,12	Çeyiz	1	0,18
Çocuk	3	0,56	Güç	1	0,18
Bilgi	3	0,56	Üretim	1	0,18
Kitap	3	0,56	Tuz	1	0,18
Rehber	3	0,56	Örüntü	1	0,18
Hediye	2	0,37	Renk	1	0,18
Tohum	2	0,37	Okul	1	0,18
Zincir	2	0,37	Türkü	1	0,18
İnsan	1	0,18	Yıldız	1	0,18
Günlük	1	0,18	Orman	1	0,18
Ayna	1	0,18	Akarsu	1	0,18
Toplam				77	14,47

Öğretmen adayları Tablo 8’de de görüldüğü gibi “Diğer” kategorisinde: hayat, aktarılma, birikim, emanet, çocuk, bilgi, hediye, zincir, günlük, tohum, rehber, insan, ayna, kitap, sarmaşık, toprak, ağaç, çeyiz, güç, üretim, tuz, örüntü, renk, okul, türkü, yıldız, orman, akarsu, metaforlarına yer vermişlerdir. Kültürel mirası “Hayat” metaforu ile ifade eden (%2,81) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“Günlük yaşamımıza yön veren erdemler, inanışımız, hayata bakışımız, giyimimiz, insanlara yaklaşımımız, sorunlar karşısındaki tavrımız kısaca hayatımız bize getirdiği her şey ile kültürel mirasımızı oluşturur ve bu miras bir sonraki nesile formal ve informal yollarla aktarılır.”

Kültürel mirası “Aktarılma” metaforu ile ifade eden (%2,44) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“Kültürel mirasın kritik noktası aktarılmasıdır. Kültürel mirasın herhangi bir ögesi aktarılmazsa yok olur, unutulur. Öğretmen adayları olarak ileride bize düşen görev her yönden kültürel mirası aktarmada hem aktarıcı hem de model olmaktır...”

Kültürel mirası “Emanet” metaforu ile ifade eden (%1,50) öğretmen adaylarından biri görüşünün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

“Kültürel miras emanettir. Çünkü günümüze kadar gelen gelenek, görenek ve değerlerimiz günden güne önemini yitirmekte, bize düşen görev ise geçmişten kalan emanetlerimize sahip çıkmak.”

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Öğretmen adaylarının “kültürel miras” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada “kültürel miras” kavramına ilişkin çok sayıda metafor üretildiği (69) görülmektedir. Metafor sayısının bu kadar çok olması “kültürel miras” kavramının çok sayıda metafor ile açıklanması gerektiği biçiminde yorumlanabilir. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının bu kavrama ilişkin algılarının farklı olması biçiminde de yorumlanabilir. Metaforlar incelendiğinde kültürel mirasa ilişkin olarak en sık ifade edilen metaforların tarih (%12,59) ve dil (%9,77) olduğu görülmektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/12 Fall 2013

Öğretmen adaylarının geliştirmiş oldukları metaforlar beş farklı kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler verilen önem açısından kültürel miras (%25,75), toplumsal açıdan kültürel miras (%24,81), tarihi açıdan kültürel miras (%19,73), değerler açısından kültürel miras (%15,22) ve diğer (%14,47) kategorileridir.

Öğretmen adaylarının kültürel mirasa ilişkin olarak geliştirdikleri metaforlar incelendiğinde en fazla verilen önem açısından kültürel miras kategorisinde metafor üretildiği görülmektedir. “Verilen önem açısından kültürel miras” kategorisinde öğretmen adaylarının en sık hazine, önemli, korunmalı, her şey metaforlarına yer verdikleri görülmektedir. Üretilen metaforlar incelendiğinde öğretmen adaylarının kültürel mirası, toplumun en önemli, en değerli ve vazgeçilemez ögesi olarak gördükleri; kültürel mirasın korunması gerektiğini düşündükleri; kültürel mirası aktarmada üzerlerine düşen sorumluluğun farkında oldukları söylenebilir. Sidekli ve Karaca (2013) yaptıkları araştırmada Sosyal Bilgiler öğretiminde yerel kültürel miras öğelerinin kullanımına ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemeyi hedeflemiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun kültürel miras ve kültürel mirasın korunmasına ilişkin olumlu tutum içinde oldukları belirlenmiştir.

“Toplumsal açıdan kültürel miras” kategorisi Toplumsal Özellikler” ve “Toplumsal Öğeler” alt kategorileri ile ele alınmıştır. Öğretmen adaylarının “Toplumsal Özellikler” alt kategorisine ilişkin olarak: toplumsal bağ, toplumsal benlik, toplumsal birlik, toplumsal iletişim metaforlarına yer verdikleri görülürken “Toplumsal öğeler” alt kategorisine ilişkin olarak: dil, bayrak, vatan, din, millî kimlik, bayram, millet, kan bağı, yaşam tarzı ve gereksinim metaforlarına yer verdikleri belirlenmiştir. Bu kategori altında en sık ifade edilen metaforun “Dil” metaforu (%9,77) olduğu görülmektedir. Sevim ve diğerleri (2012) öğretmen adaylarının Türkçeyle ilgili algılarını metaforlar yoluyla belirlemeyi amaçladıkları araştırma sonucunda öğretmen adaylarının Türkçeyi, çok eski zamanlara dayanan zengin bir dil, doğru ve sistemli düşünebilmenin aracı, millet olma düşüncesinin simgesi, geçmişten günümüze kültürel değerleri aktararak topluma güven aşılayan hayati öneme sahip bir değer olarak algıladıklarını belirlemişlerdir. Göçer (2013) Türkçe öğretmen adaylarının dil ve kültür arasındaki ilişkiye dair metaforlarını belirlemeyi amaçladığı araştırmasında Türkçe öğretmeni adaylarının tamamına yakınının kültürün dil ile ilişkisine yönelik olumlu görüşlerinin olduğunu ve 38 metafor geliştirdiklerini belirlemiştir. Oluşturulan metaforlar incelendiğinde kültür ve dilin birbirleri için vazgeçilmez olduğuna dikkat çekildiği, kültürün kabul edilip yaygınlık kazanarak geleceğe aktarılmasında dilin taşıdığı önemin vurgulandığı belirlenmiştir. Bu bağlamda elde edilen sonuçların bu araştırma ile de uyumlu olduğu söylenebilir.

“Tarihi açıdan kültürel miras” kategorisinde öğretmen adaylarının: Tarih, Anadolu, müzeler, konaklar, tarihi eserler, vakıflar ve medeniyet metaforlarına yer verdikleri görülmektedir. Üretilen metaforlardan en fazla yüzdeye sahip olan metaforun bu kategori altında yer alan “Tarih” (%12,59) metaforu olduğu görülmektedir.

“Değerler açısından kültürel miras” kategorisinde öğretmen adaylarının geliştirmiş olduğu metaforlar ulusal değerler ve evrensel değerler olarak iki alt kategoride toplanmıştır. Ulusal değerler kategorisinde toplanan metaforlar vatanseverlik, aileye bağlılık, Atatürk sevgisi, vefa, bağımsızlıktır. Evrensel değerler alt kategorisinde ise, öğretmen adaylarının farklılıklara saygı, sanat, sevgi, saygı, yaşama hakkı ve hoşgörü metafor imgeleri bulunmaktadır. Kolaç ve Karadağ (2012) öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmada, öğretmen adaylarının en fazla önemsedikleri değerlerin insan onuruna ve haklarına saygı, düşünce ve inanç özgürlüğü, eşitlik, adil olma, hoşgörü, dayanışma-yardımlaşma olduğunu belirlemişlerdir. Bu araştırmada da evrensel değerler kategorisinde en sık ifade edilen değerler arasında hoşgörü değerinin de yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda iki çalışma ile elde edilen sonuçların birbiriyle uyumlu olduğu söylenebilir.

Öğretmen adayları “Diğer” kategorisinde: hayat, aktarılma, emanet, birikim, çocuk, bilgi, hediye, zincir, günlük, tohum, rehber, insan, ayna, kitap, sarmaşık, toprak, ağaç, çeyiz, güç, üretim, tuz, örüntü, renk, okul, türkü, yıldız, orman, akarsu, metaforlarına yer vermişlerdir.

Deveci (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından kültür portfolyoları oluşturmaları istenmiş, bu portfolyolar betimsel analiz tekniği ile analiz etmiştir. Yapılan analizler sonucunda öğretmen adaylarının kültürü açıklarken kullandıkları öğeler belirlenmiştir. Bu öğelerden bu araştırma ile de paralellik gösterenler tarihi eserler, değerler, bayram ve sanat olarak ifade edilebilir.

Öğretmen adaylarının kültürel miras kavramına ve bu kavramın öğretimine ilişkin görüşleri farklı nitel araştırmalarla da belirlenebilir. Bunun yanı sıra ilkökul öğrencilerinin ve öğretmenlerin kültürel miras kavramına ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik araştırmalar gerçekleştirilebilir. Araştırmacılar tarafından öğretmenlerin kültürel miras kavramının öğretiminde kullanmaları için bilgi ağırlıklı etkinlikler yerine duyuşsal alana yönelik etkinlikler geliştirilebilir. Kültürel miras kavramına ve öğretimine ilişkin farklı değişken ve farklı uygulamalarla araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- AKPINAR, E. (2007). Türkiye’nin dünya mirası listesindeki yeri ve yeni bir aday önerisi, *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*. 9 (1), 81-106.
- AKSOY, A., ENLİL, Z. (2012). Kültürel miras yönetiminde çağdaş yaklaşımlar. Aksoy A. ve Ünsal D. (Ed.). (2012). *Kültürel miras yönetimi* (1th ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- ALTINÖRS ÇIRAK, A. (2010). Korumanın toplumsal ve kültürel boyutu neden önemli? Biz nasıl bakıyoruz?,http://www.spo.org.tr/resimler/ekler/c9ebb2ded806d7f_ek.pdf ____adresinden 27.10.2013 tarihinde alındı.
- ARIKAN, İ. (2012). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin kültürel miras ile ilgili başarı düzeyleri ve tutumlarının bazı değişkenlerle incelenmesi(Adıyaman örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- ARSLAN. M. M., BAYRAKCI, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*. 34 (171), 100-108.
- BAŞ, T., AKTURAN, U. (2008). Nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- BOUND, M. (2011). Qualitative method of research: phenomenological. https://www.academia.edu/1526812/Qualitative_Research_Phenomenological_Method adresinden 11.11.2013 tarihinde alındı.
- CANATAN, A. (2008). Toplumsal değerler ve yaşlılar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*. 1, 62-71.
- COUNCIL OF EUROPE FRAMEWORK CONVENTION ON THE VALUE OF CULTURAL HERITAGE FOR SOCIETY. Council of Europe Treaty Series (CETS 199), No 199. www.unic.pt/images/stories/publicacoes1/Framework_Cov_Cult_Heritage.pdf adresinden 19.11.2013 tarihinde alındı.
- ÇANKAYA, E. (2006), Somut olmayan kültürel mirasın müzecilik bağlamında korunması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- ÇİFTÇİ, B., TANGÜLÜ, Z. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının Atatürk ilkeleri hakkındaki metaforik algıları. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 5 (8), 381-395.
- DEVECİ, H. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kültürden yararlanma: öğretmen adaylarının kültür portfolyolarının incelenmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (28), 1-19.
- EKİZ, D., KOÇYİĞİT, Z. (2012). Sınıf öğretmenlerinin “öğretmen” kavramına ilişkin metaforlarının tespit edilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 21 (2), 439-458.
- GÖÇER, A. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının ‘kültür dil ilişkisi’ne yönelik metaforik algıları. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 8 (9), 253-263.
- GÖĞEBAKAN, Y. (2009). Görsel sanatlar ve sosyal bilgiler derslerinin ilişkilendirilmesinin kültür varlıklarını tanıma ve sahip çıkma ile ilgili kazanımlarının gerçekleşmesi ve öğrencilerin tutumları üzerinde etkileri, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- GÜVELİ, E., İPEK A. S., ATASOY E., GÜVELİ H. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının matematik kavramına yönelik metafor algıları. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 2 (2), 140-159.
- KARİP, F. (2012). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin kültürel mirasın korunması bilincine yönelik hazırbulunuşluk düzeylerinin ölçülmesi (ağrı ili örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
- KAYMAKCAN, R. (2007). Ahlaki bir değer olarak hoşgörü ve eğitimi. Kaymakcan, R., Uyanık, M. (Ed.). *Teorik ve Pratik Yönleriyle Ahlak*. DEM Yayınları: İstanbul, 389-408.
- KOLAÇ, E., Karadağ, R. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının "değer" kavramına yükledikleri anlamlar ve değer sıralamaları. *İlköğretim Online*, 11 (3), 762-777.
- MELANLIOĞLU, D. (2008). Kültür aktarımı açısından türkçe öğretim programları. *Eğitim ve Bilim*. 33(150), 64-73.
- MİLES, M. B., Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (Second Edition). SAGE Publications: California.
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI (MEB). (2010). *İlköğretim Programı*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- MORTARA, M., CATALANO, C. E., BELLOTTI, F., FIUCCI, G., HOURY PANCHETTI, M., PETRIDIS, P. (2013). Learning cultural heritage by serious games. *Journal of Cultural Heritage*. <http://dx.doi.org/10.1016/j.culher.2013.04.004> adresinden 20.11.2013 tarihinde alındı.
- TAYLOR, W. (1984). *Metaphors of education*, Heineman Educational Books Ltd, London
- TEZGEL, R. (2006). Yeni ilköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programında insan hakları ve değer eğitimi. II. Uygulamalı Etik Kongresi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara, 18-20 Ekim 2006.
- THE AMERICAN FOLKLIFE CENTER. Explore your community: a community heritage poster for the classroom. what heritage studies can do for you. <http://www.loc.gov/folklife/poster/introtext.html> adresinden 18.11.2013 tarihinde alındı.
- SABAN, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.

- SEVİM, O., VEYİS, F., KINAY, N. (2012). Öğretmen adaylarının türkçeyle ilgili algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi: atatürk üniversitesi örneği. *Uluslararası Cumhuriyet Eğitim Dergisi*. 1 (1), 38-47.
- SİDEKLİ, S., Karaca, L. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde yerel kültürel miras öğelerinin kullanımına ilişkin öğretmen aday görüşleri. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*. 5, 20-38.
- SİMANDİRAKİ, A. (2006). International education and cultural heritage: alliance or antagonism?, *Journal of Research in International Education (JRIE)*,) 5(1), 35-56.
- TÜRK DİL KURUMU (TDK). (2011). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.528c8326e48791.11609860 adresinden 18.11.2013 tarihinde alındı.
- YEŞİLBURSA, C. C. (2013). Altıncı sınıf öğrencilerinin somut kültürel mirasa yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 21 (2), 405-420.
- YILDIRIM, A., ŞİMŞEK, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık: Ankara.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/12 Fall 2013

